

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 października 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk (przewodniczący)
SSN Eugeniusz Wildowicz (sprawozdawca)
SSN Paweł Wiliński

Protokolant Małgorzata Czartoryska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Jerzego Engelkinga
w sprawie **J. M.**

obwinionej z art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu
w niedzielę i święta oraz w niektóre inne dni (Dz. U. z 2021 r. poz. 936) i in.,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie
w dniu 18 października 2023 r.,
kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego na niekorzyść
od wyroku Sądu Okręgowego w Tarnowie
z dnia 8 listopada 2022 r., sygn. akt II Ka 409/22
utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w Brzesku
z dnia 5 sierpnia 2022 r., sygn. akt II W 281/22,

**uchyla zaskarżony wyrok oraz utrzymany nim w mocy pkt I wyroku
Sądu Rejonowego w Brzesku i sprawę w tym zakresie przekazuje
temu Sądowi do ponownego rozpoznania.**

UZASADNIENIE

J .M. została obwiniona o to, że:

1) „w dniu 13 lutego 2022 r. w B. jako Prezes Zarządu działająca w imieniu ‘L.’ Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością ul. [...], w B. wbrew zakazowi handlu oraz wykonywania czynności związanych z handlem w niedzielę, powierzała wykonywanie pracy w handlu lub wykonywanie czynności związanych z handlem:

- na stanowisku kierownika sklepu - pracownicy B. B.,
- na stanowisku sprzedaży w dziale wędlin - pracownicy B. F.,
- na stanowisku sprzedaży w biurze podróży - pracownicy I. G.,
- na stanowisku kasjera - pracownicy B. M.,
- na stanowisku kasjera - pracownicy J. M.,
- na stanowisku kasjera - pracownicy M. S.,
- na stanowisku sprzedaży w dziale piekarnia - pracownicy G. M.,
- na stanowisku sprzedaży w dziale wędlin - zatrudnionej J. G.”,

tj. o wykroczenie z art. 10 ust. 1 w zw. z art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w niedziele i święta oraz w niektóre inne dni (Dz.U. z 2021 r., poz. 936);

2) „w dniu 20 lutego 2022 r. w B. jako Prezes Zarządu działająca w imieniu ‘L.’ Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością ul. [...], w B. wbrew zakazowi handlu oraz wykonywania czynności związanych z handlem w niedzielę, powierzała wykonywanie pracy w handlu lub wykonywanie czynności związanych z handlem:

- na stanowisku kierownika sklepu - pracownicy B. B.,
- na stanowisku sprzedaży w dziale piekarnia - pracownicy K. R.,
- na stanowisku sprzedaży w dziale wędlin - pracownicy B. F.,
- na stanowisku sprzedaży w dziele wędlin - pracownicy A. P.,
- na stanowisku sprzedawcy w biurze podróży – pracownicy P. M.,
- na stanowisku kasjera - pracownicy M. G.,
- na stanowisku kasjera - pracownikowi K. J.,
- na stanowisku kasjera - pracownicy B. M.”

tj. o wykroczenie z art. 10 ust. 1 w zw. z art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w niedziele i święta oraz w niektóre inne dni (Dz.U. z 2021

r., poz. 936)

3) „w dniach 2, 9, 16 i 23 stycznia 2022 r. w B. jako Prezes Zarządu działająca w imieniu 'L.' Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością ul. [...], w B. zatrudniała K. J., zaliczanego do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, w wymiarze przekraczającym 7 godzin na dobę, bez zgody lekarza przeprowadzającego badania profilaktyczne pracowników wyrażonej na jego wniosek

tj. o wykroczenie z art.281 § 1 pkt 5 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. - Kodeks pracy (Dz.U. z 2020 r., poz. 1320 ze zm. oraz z 2021 r., poz. 1162) w zw. z art. 15 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2021 r., poz.573.);

4) „w niedziele 2, 9, 16 i 23 stycznia 2022 r. w B. jako Prezes Zarządu działająca w imieniu 'L.' Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością ul. [...], w B. zatrudniała K. J., czym naruszyła obowiązek udzielenia pracownikowi raz na 4 tygodnie niedzieli wolnej od pracy,

tj. o wykroczenie z art. 281 § 1 pkt 5 w zw. z art. 151¹² ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. - Kodeks pracy (Dz.U. z 2020 r., poz. 1320 ze zm. oraz z 2021 r., poz. 1162).

Sąd Rejonowy w Brzesku, wyrokiem z dnia 5 sierpnia 2022 r.:

I. na mocy art. 5 § 1 pkt 2 k.p.w. w zw. z art. 62 § 3 k.p.w. uniewinnił J. M. od popełnienia zarzucanych jej wykroczeń opisanych w punkcie 1. i 2. wniosku o ukaranie z art. 10 ust. 1 w zw. z art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w niedziele i święta oraz w niektóre inne dni (Dz.U. z 2021 r., poz. 936);

II. uznał obwinioną J. M. za winną popełnienia czynów zarzucanych jej w punkcie 3. i 4. wniosku o ukaranie, a stanowiących wykroczenia z art. 281 § 1 pkt 5 Kodeksu pracy i za to na mocy art. 281 § 1 pkt 5 Kodeksu pracy w zw. z art. 9 § 1 k.w. wymierzył jej karę grzywny w kwocie 2000 zł;

III. na mocy art. 118 § 1 k.p.w. w zw. z art. 630 k.p.k. zasądził od obwinionej na rzecz Skarbu Państwa koszty sądowe w kwocie 250 zł.

Apelację od tego wyroku wniósł oskarżyciel publiczny - Inspektor Pracy Okręgowego Inspektoratu Pracy w Krakowie Oddział w Tarnowie. Zaskarżył powyższy wyrok w części uniewinniającej obwinioną od popełniania zarzucanych jej wykroczeń na jej niekorzyść.

Na podstawie art. 427 § 2 k.p.k. i art. 109 § 2 k.p.w. wyrokowi temu zarzucił obrazę przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 6 ust. 1 pkt 10 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w niedziele i święta oraz w niektóre inne dni (Dz.U. z 2021 r., poz. 936) poprzez błędną wykładnię tego przepisu polegającą na uznaniu, że z tego przepisu wynika jasno, że zakaz handlu w niedzielę i święta nie obowiązuje m.in. w placówkach prowadzących działalność w zakresie: kultury, oświaty, turystyki i wypoczynku, podczas gdy prawidłowa interpretacja przywołanego przepisu, ze szczególnym uwzględnieniem wykładni funkcjonalnej, celowościowej oraz systemowej ponad wszelką wątpliwość prowadzi do wniosku, że w przedmiotowym przepisie chodzi o handel w placówce handlowej znajdującej się w zakładzie prowadzącym działalność w zakresie: kultury, oświaty, turystyki i wypoczynku, takim jak np. muzeum, stadion, uczelnia, park wodny itp.

W oparciu o powyższe, wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w Brzesku do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy w Tarnowie, wyrokiem z dnia 8 listopada 2022 r., zaskarżony wyrok utrzymał w mocy.

W dniu 6 lutego 2023 r. Prokurator Generalny wniósł na podstawie art. 110 § 1 k.p.w. kasację od tego wyroku. Zaskarżył go w całości na niekorzyść obwinionej J. M.

Na zasadzie art. 111 k.p.w., art. 526 § 1 k.p.k. oraz art. 537 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 112 k.p.w. zarzucił wyrokowi rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 109 § 2 k.p.w. oraz art. 107 § 3 k.p.w., polegające na przeprowadzeniu nieprawidłowej kontroli odwoławczej, co skutkowało wydaniem przez Sąd Okręgowy niezasadnego orzeczenia utrzymującego w mocy zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego, na mocy którego J. M. została uniewinniona od popełnienia czynów z art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w niedziele i święta oraz w niektóre inne dni, wobec uznania, iż zachowanie obwinionej nie wyczerpało ustawowych znamion zarzucanych jej wykroczeń, w wyniku wyrażenia błędnego, rażąco naruszającego przepis art. 6 ust. 1 pkt 10 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w niedziele i święta oraz w niektóre inne dni poglądu, iż uregulowane tą normą prawną zwolnienie od zakazu handlu odnosi się do placówek

prowadzących działalność w zakresie kultury, oświaty, turystyki i wypoczynku, a nadto, że przywołany przepis art. 6 ust. 1 pkt 10 cyt. ustawy nie zawiera żadnych dodatkowych kryteriów lub warunków koniecznych do jego zastosowania, podczas gdy należyta ocena podniesionego w apelacji oskarżyciela publicznego zarzutu obrazy prawa materialnego, a mianowicie art. 6 ust. 1 pkt 10 ustawy o ograniczeniu handlu w niedziele i święta oraz w niektóre inne dni, zwłaszcza w świetle rezultatu wykładni językowej tego przepisu wskazującej, że zakaz handlu nie obowiązuje wprawdzie w placówkach handlowych, jednakże wyłącznie mieszczących się w zakładach prowadzących działalność w zakresie kultury, sportu, oświaty, turystyki i wypoczynku, winna prowadzić Sąd *ad quem* do konstatacji, iż zachowanie obwinionej, polegające na otwarciu na terenie i w ramach jednego z wyodrębnionych pomieszczeń sklepu I.: klubu czytelnika, punktu informacji turystycznej oraz biura podróży, nie zniosło ustawowego zakazu powierzenia pracy w tzw. niehandlowe niedziele pracownikom tej placówki handlowej i realizowało znamiona wykroczenia z art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w niedziele i święta oraz w niektóre inne dni.

W konkluzji kasacji, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Tarnowie do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Obrońca obwinionej w pisemnej odpowiedzi na kasację wniósł o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja zasługuje na uwzględnienie, jako że zasadne są podniesione w niej zarzuty rażącego naruszenia przepisów prawa karnego procesowego i materialnego, co miało istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku.

Zgodzić się należy ze skarżącym, że Sąd odwoławczy nie wywiązał się ze swoich obowiązków kontrolnych określonych w art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 109 § 2 k.p.w., gdyż nie rozważył należycie podniesionego w apelacji oskarżyciela publicznego zarzutu naruszenia przepisu prawa materialnego, niesłusznie uznając go za niezasadny. Wyraził przy tym błędny pogląd, zgodnie z którym uregulowane w przepisie 6 ust. 1 pkt 10 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w niedziele i święta oraz w niektóre inne dni (Dz. U. 2023 r., poz. 158 t.j. dalej – uohniś) zwolnienie od zakazu handlu odnosi się do wszystkich placówek prowadzących

działalność w zakresie kultury, oświaty, turystyki i wypoczynku bez żadnych dodatkowych kryteriów lub warunków koniecznych do jego zastosowania. Wskutek nieprawidłowej kontroli odwoławczej doszło zatem do utrzymania w mocy błędnego, naruszającego przepis art. 6 ust. 1 pkt 10 uohniś, wyroku Sądu I instancji, którym uniewinniono obwinioną J. M. od popełnienia dwóch zarzucanych jej wykroczeń.

Trzeba przypomnieć, że skarżący podniesionego w apelacji uchybienia upatrywał w błędnej wykładni art. 6 ust. 1 pkt 10 uohniś, polegającej na uznaniu, że z tego przepisu wynika, iż zakaz handlu w niedzielę i w święta nie obowiązuje m.in. w placówkach prowadzących działalność w zakresie kultury, oświaty, turystyki i wypoczynku, podczas gdy prawidłowa interpretacja tego przepisu prowadzi do wniosku, że chodzi w nim o handel w placówce handlowej znajdującej się w zakładzie prowadzącym działalność w zakresie kultury, oświaty, turystyki i wypoczynku, takim jak np. muzeum, stadion, uczelnia itp.

W ramach prawidłowo przeprowadzonej kontroli odwoławczej, Sąd Okręgowy w Tarnowie, rozpoznając wniesioną apelację, powinien w pierwszej kolejności dokonać wykładni przepisu art. 6 ust. 1 pkt 10 uohniś w celu ustalenia wzajemnych relacji pomiędzy placówką handlową a zakładem świadczącym działalność w zakresie kultury, oświaty, turystyki i wypoczynku nie pomijając przy tym znaczenia przyimków „w” użytych w tym przepisie. Ma to bowiem kluczowe znaczenie dla prawidłowego rozumienia treści tego przepisu oraz rozstrzygnięcia w sprawie.

Z przepisu art. 6 ust. 1 pkt 10 uohniś wynika, że zakaz handlu nie obowiązuje **w placówkach handlowych w zakładach prowadzących działalność** w zakresie kultury, sportu, oświaty, turystyki i wypoczynku.

Ustawa o ograniczeniu handlu definiuje pojęcie „placówki handlowej”, przez którą należy rozumieć „obiekt”, w którym jest prowadzony handel oraz są wykonywane czynności związane z handlem, w szczególności: sklep, stoisko, stragan, hurtownię, skład węgla, skład materiałów budowlanych, dom towarowy, dom wysyłkowy, biuro zbytu – jeżeli w takiej placówce praca jest wykonywana przez pracowników lub zatrudnionych (art. 3 pkt 1 uohniś). Nie definiuje natomiast pojęcia „zakładu” prowadzącego działalność w zakresie kultury, sportu, oświaty, turystyki i wypoczynku.

Interpretacji pojęcia „zakładu”, który prowadzi działalność w zakresie kultury, sportu, oświaty, turystyki i wypoczynku dokonał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 13 września 2023 r., III KK 155/23. Przedstawiony w uzasadnieniu tego wyroku pogląd, zgodnie z którym o takim zakładzie można mówić tylko wówczas, gdy zespół wyodrębnionych obiektów materialnych przedsiębiorstwa wiąże się z taką działalnością, jako wszechstronnie uargumentowany (odwołujący się do stanowisk prezentowanych w piśmiennictwie), racjonalny i przekonujący, Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę w pełni podziela.

Przepis art. 6 ust. 1 pkt 10 uohniś dotyczy zatem handlu w placówkach handlowych w zakładach prowadzących działalność w zakresie kultury, sportu, oświaty, turystyki i wypoczynku. Placówka handlowa ma się znajdować na terenie zakładu prowadzącego taką działalność. Przedsiębiorca prowadzący placówkę handlową, w której prowadzona ma być działalność handlowa w niedzielę i święta, musi umiejscowić ją w zakładzie prowadzącym działalność w zakresie kultury, sportu, oświaty, turystyki i wypoczynku. Spod zakazu handlu zwolnione są bowiem „placówki handlowe w zakładach” a nie na odwrót. Dozwolony jest zatem handel w placówkach umiejscowionych „w” zakładach, czyli na ich terenie. Konsekwencją takiego rozumienia pojęcia „zakładu” jest stwierdzenie, że zakład o profilu np. oświatowym czy sportowym musi być jednostką główną, a placówka handlowa powinna się mieścić w ramach tego zakładu – nie odwrotnie.

W związku z tym trafnie wskazuje się w piśmiennictwie, że prowadzona na terenie placówki handlowej działalność handlowa ma być funkcjonalnie podporządkowana zakładowi, w tym sensie, że celem prowadzenia placówki handlowej jest zwiększenie użyteczności oraz atrakcyjności zakładu. Zakład pozostaje jednostką nadrzędną, a działalność handlowa jest uboczna i subsydiarna. Placówka handlowa z punktu widzenia przestrzennego ma się znajdować na terenie zakładu. Aby przedsiębiorca mógł skorzystać z wyłączenia określonego w art. 6 ust. 1 pkt 10 uohniś oba te warunki muszą być spełnione łącznie (por. Ł. Duśko, M. Szurman, *Placówka handlowa w zakładzie prowadzącym działalność w zakresie kultury, sportu, oświaty, turystyki i wypoczynku – wykładnia wyjątku od zakazu handlu w niedziele i święta*, *Palestra* 2022, nr 10).

Wskazać ponadto należy, że zakazem handlu, o którym mowa w art. 5

ustawy o ograniczeniu handlu nie są również objęte placówki handlowe w zakładach hotelarskich (art. 6 ust. 1 pkt 9) oraz w zakładach leczniczych i innych placówkach służby zdrowia (art. 6 ust. 1 pkt 12). We wszystkich tych przypadkach chodzi więc o placówki handlowe, które mają działać w ramach większej, zorganizowanej całości o określonym profilu, przy czym, co oczywiste, nie chodzi tu o kryterium „przeważającej działalności”, którym posłużono się w innych wyjątkach od zakazu handlu w niedziele i święta (art. 6 ust. 1 pkt 2, 5, 6, 7, 28, 29, 30 ustawy, por. wyrok SN z dnia 13 września 2023 r., III KK 155/23).

Mając na względzie brzmienie całego przepisu art. 6 ust. 1 ustawy uohniś, w którym ustanowiono liczne, ale zdefiniowane według zasadniczo trzech odmiennych kryteriów wyjątki od handlu (por. Ł. Duško, M. Szurman, *Placówka handlowa...*, s. 57 – 59), stwierdzić należy, iż zarówno z punktu widzenia wykładni językowej, jak i celowościowej, użycie przez ustawodawcę w tym przepisie przyimka „w” w odniesieniu do placówek handlowych zwolnionych z zakazu handlu z racji miejsca ich usytuowania, z jednej strony wskazuje na opisane powyżej relacje przestrzenne, a z drugiej strony na swoistą zależność placówki handlowej od zakładu (objektu) jednostki, na terenie którego się ona znajduje, stanowiąc jednocześnie o jej subsydiarnym charakterze. Jakiegokolwiek zatem „odwrócenie” tych relacji będzie w pełni realizowało ustawowe znamiona wykroczenia z art. 10 ust. 1 cyt. ustawy.

W konsekwencji powyższego, stanowisko Sądu *ad quem*, akceptującego błędny pogląd prawny Sądu I instancji, zgodnie z którym działania obwinionej należy ocenić jedynie w kategorii niepodlegającego penalizacji obejścia prawa, jest poglądem wadliwym, albowiem w sposób oczywisty opiera się na błędnej i niedostatecznej wykładni prawa materialnego.

Powyższe w realiach rozpoznawanej sprawy oznacza, że wydzielenie przez spółkę „L.” na terenie sklepu wielkopowierzchniowego I. w B. miejsca, w którym ustawiono regały z książkami i dwa krzesła nie czyniło z tej placówki handlowej biblioteki, tak samo jak nie zmieniło przeznaczenia tego sklepu wyodrębnienie na jego terenie punktu informacji turystycznej.

Wszystko to prowadzi do wniosku, że Sąd odwoławczy dokonał błędnej wykładni przepisu art. art. 6 ust. 1 pkt 10 uohniś przyjmując, że sklep I. z racji prowadzenia klubu czytelnika i punktu informacji turystycznej nabył przymiot „zakładu”

prowadzącego działalność w zakresie oświaty, kultury i wypoczynku, co zwalniało go od zakazu handlu w niedziele.

W rezultacie, wskutek nieprawidłowej kontroli odwoławczej, doszło do niezasadnego utrzymania w mocy błędnego, gdyż obarczonego takim samym uchybieniem wyroku Sądu Rejonowego w Brzesku, którym uniewinniono obwinioną od popełnienia dwóch zarzucanych jej wykroczeń.

Ponieważ stwierdzone uchybienie miało istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku, a takim samym błędem w zakresie prawa materialnego dotknięty był wyrok Sądu I instancji, koniecznym stało się uchylenie zaskarżonego wyroku oraz utrzymanego nim w mocy wyroku Sądu I instancji i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w Brzesku do ponownego rozpoznania. Nie stał temu na przeszkodzie zawarty w kasacji wniosek o uchylenie jedynie wyroku sądu odwoławczego, gdyż Sąd Najwyższy nie jest nim związany. Takie rozstrzygnięcie jest zaś tym bardziej pożądane, że wobec obowiązującej w postępowaniu odwoławczym w sprawach o wykroczenia reguły *ne peius* (art. 109 § 2 k.p.w. w zw. z art. 454 § 1 k.p.k.), i tak konieczne było uchylenie uniewinniającego wyroku Sądu I instancji, gdyż taki wyrok nie mógł być zmieniony przez Sąd odwoławczy.

Orzekając ponownie, Sąd Rejonowy w Brzesku raz jeszcze rozpozna wniosek o ukaranie obwinionej J. M. za te dwa zarzucane jej wykroczenia z art. 10 ust. 1 uohniś, uwzględniając przy tym powyższe uwagi i wskazania (art. 442 § 3 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k.).

Kierując się powyższymi względami, Sąd Najwyższy orzekł jak w wyroku.

[SOP]

[ms]